

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 16.12.2008
COM(2008) 865 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Posodobljen strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju

{SEC(2008) 3058}
{SEC(2008) 3059}

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Posodobljen strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju

„Akt, pomemben za EGS“

1. UVOD

Zagotavljanje boljše usposobljenosti z boljšimi sistemi izobraževanja in usposabljanja je bistveni del evropske strategije za reševanje izzivov prihodnosti, kot je staranje družbe, in za zagotavljanje visoke ravni trajnostne rasti in delovnih mest na temelju znanja, ki spadajo v jedro lizbonske strategije. Znanje, spretnosti in kompetence določajo posameznikove možnosti za uspeh na trgu dela in za dejavno vlogo v družbi. Imajo odločilen pomen za socialno kohezijo ter konkurenčnost in inovativnost podjetij in celotnega gospodarstva.

Kot je obrazloženo v pobudi *Nova znanja in spretnosti za nova delovna mesta*, ki je bila prav tako objavljena v letošnjem lizbonskem sklopu, bo zaradi sprememb na trgu dela treba izpopolniti usposobljenost prebivalstva in politike za razvoj spretnosti in znanja, ki bodo bolje ustrezale sedanjim in prihodnjim potrebam trga dela. To se bo uresničilo samo, če bo tudi vseživljenjsko učenje postalo resničnost in ne samo krilatica ter bo ljudem omogočalo zgodnje usvajanje ključnih kompetenc in posodabljanje spretnosti in znanja celo življenje ter če bosta izobraževanje in usposabljanje postala bolj odzivna na spremembe in bolj odprta v širši svet.

Države članice EU in Komisija v okviru delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 tesno sodelujejo pri podpori nacionalnih reform sistemov izobraževanja in usposabljanja. Odprta metoda koordinacije (OMC), ki upošteva zelo različna izhodišča držav članic, podpira napredek pri doseganju sklopa skupnih ciljev, merjenih glede na skupne kazalnike in merila uspešnosti ter usklajenih integriranih smernic za rast in delovna mesta, katerih cilj je povečati vlaganja v človeški kapital z boljšim izobraževanjem in usposabljanjem, olajševanjem inovacij ter spodbujanjem bolj podjetniške kulture¹. Sedanji okvir za sodelovanje, za katerega se je Svet za izobraževanje dogovoril leta 2001/2002, se bliža koncu, zato je to primeren čas za popis doseženega in pogled v prihodnost.

To sporočilo, ki temelji na širokem posvetovanju z državami članicami in drugimi udeleženci v letu 2008, prinaša predlog dolgotrajnih strateških izzivov kot usmeritev za politično sodelovanje do leta 2020. Izzivi odražajo prispevek izobraževanja in usposabljanja k lizbonski strategiji in prenovljeni socialni agendi. Poleg tega Sporočilo prikazuje najbolj nujne prednostne naloge, ki si zaslužijo posebno pozornost v začetnem obdobju 2009–2010, ki je pred nami. To bo skupaj z boljšimi delovnimi metodami okrepilo usmerjenost v izvajanje in omogočilo večjo prožnost novega okvira, da bo lahko obravnaval nekatere že dolgo znane slabosti in omogočil

¹ Smernice 23, 24, 8 in 15.

politično sodelovanje pri novih izzivih. Dopušča tudi možnost za naknadno spremembo poudarka glede na dosežen napredek, tako da bodo upoštevana nova vprašanja, ki se bodo pojavila v političnem dialogu, in za prilagajanje ciljev, meril uspešnosti in mehanizmov za poročanje glede na potrebe v skladu z odločitvami, sprejetimi v zvezi s prihodnjo strategijo za rast in delovna mesta po letu 2010.

V tem trenutku, ko si EU prizadeva čim bolj zmanjšati posledice sedanjega gospodarskega upada in določiti smer za prenovljeno rast, je izredno pomembno, da se ohrani zagon za vlaganje v učinkovito in hkrati pravično izobraževanje. Dobre politike bodo pripomogle k oživitvi gospodarstva po nedavnih pretresih in obenem zagotovile temelje za reševanje prihodnjih izzivov z zaupanjem v rezultate.

2. KJE SMO?

2.1. Napredek in izzivi

Za politiko izobraževanja in usposabljanja so odgovorne države članice. Vloga Evrope je v podpiranju izboljšav nacionalnih sistemov z dodatnimi orodji na ravni EU, medsebojnim učenjem in izmenjavo dobre prakse.

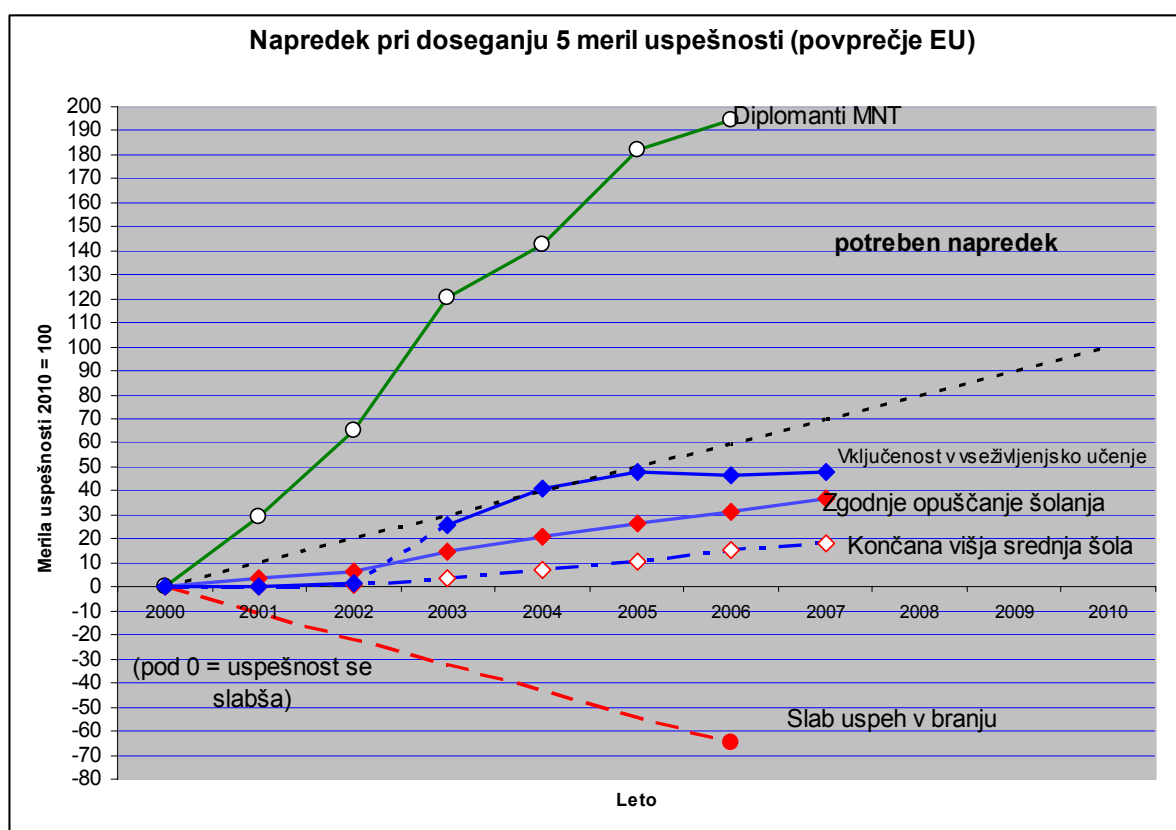
Sodelovanje pri politikah izobraževanja in usposabljanja je podpiralo nacionalne reforme vseživljenjskega učenja in sistemov kvalifikacij, posodobitev visokega šolstva ter razvoj evropskih instrumentov za spodbujanje kakovosti, preglednosti kvalifikacij ter mobilnosti v učenju. Vendar pa se napredek dokaj razlikuje med državami članicami in na ključnih področjih ni dovolj velik, zato je treba okrepiti izvajanje. Kot prikazuje diagram 1, večina meril uspešnosti, ki jih je Svet določil za leto 2010, ne bo doseženih. Merila uspešnosti za matematiko, naravoslovje in tehnologijo so bila sicer dosežena leta 2003, vendar pa napredek na področju zgodnjega opuščanja šolanja, doseganju srednješolske izobrazbe in vključenosti odraslih v vseživljenjsko učenje ni dovolj velik, da bi dosegli ciljne vrednosti. Uspešnost posameznikov s slabimi rezultati pri bralni pismenosti se je celo poslabšala².

Leta 2008 je zato spomladanski Evropski svet pozval države članice, naj sprejmejo konkretne ukrepe za močno zmanjšanje števila posameznikov, ki ne znajo pravilno brati, ter števila tistih, ki zgodaj opustijo šolanje, da bi izboljšali ravni uspešnosti učencev migrantskega rodu ali pripadnikov prikrajšanih skupin, pritegnili več odraslih v permanentno izobraževanje in usposabljanje ter še olajšali zemljepisno in poklicno mobilnost³.

² UL C 86/1, 5.4.2008; SEC(2008) 2293.

³ Sklepi Evropskega sveta iz marca 2008, odstavek 15.

Diagram 1: Napredek pri doseganju 5 meril uspešnosti za leto 2010 (povprečje EU)⁴.

2.2. Evropski sistemi izobraževanja in usposabljanja v primerjavi s svetom

Če uspeh izobraževanja in usposabljanja v EU pogledamo iz širšega zornega kota, vidimo, da ga lahko primerjamo z najboljšimi na svetu. Toda primerjava z drugimi državami OECD pokaže precejšnje zaostanke EU na osnovnošolski ravni in v visokem šolstvu.

Še zlasti rezultati PISA za bralno pismenost (petnajstletniki) kažejo, da je v EU kot celoti vse večji delež posameznikov s slabim uspehom. Diagram 2 kaže, da so deleži v Južni Koreji, Kanadi in Avstraliji razmeroma stalni in veliko pod povprečjem EU. Migrantske populacije, ki v EU dosegajo slabe rezultate pri tem kazalniku⁵, so v Kanadi in Avstraliji veliko bolj uspešne. Diagram 3 kaže, da nekatere države članice EU dosegajo uspeh, primerljiv z najboljšimi na svetu. Vendar pa zaradi slabih uspehov v nekaterih drugih državah članicah to ostaja pomemben izziv na ravni EU.

⁴ Zadnji podatki za diplomante matematičnih, naravoslovnih in tehničnih smeri in osebe s slabim znanjem branja: 2006. Drugi: 2007.

⁵ COM(2008) 423.

Diagram 2: Posamezniki (v starosti 15 let) s slabim uspehom na lestvici PISA za bralno razumevanje v EU in nekaterih tretjih državah leta 2000 in 2006 (vir podatkov: OECD).

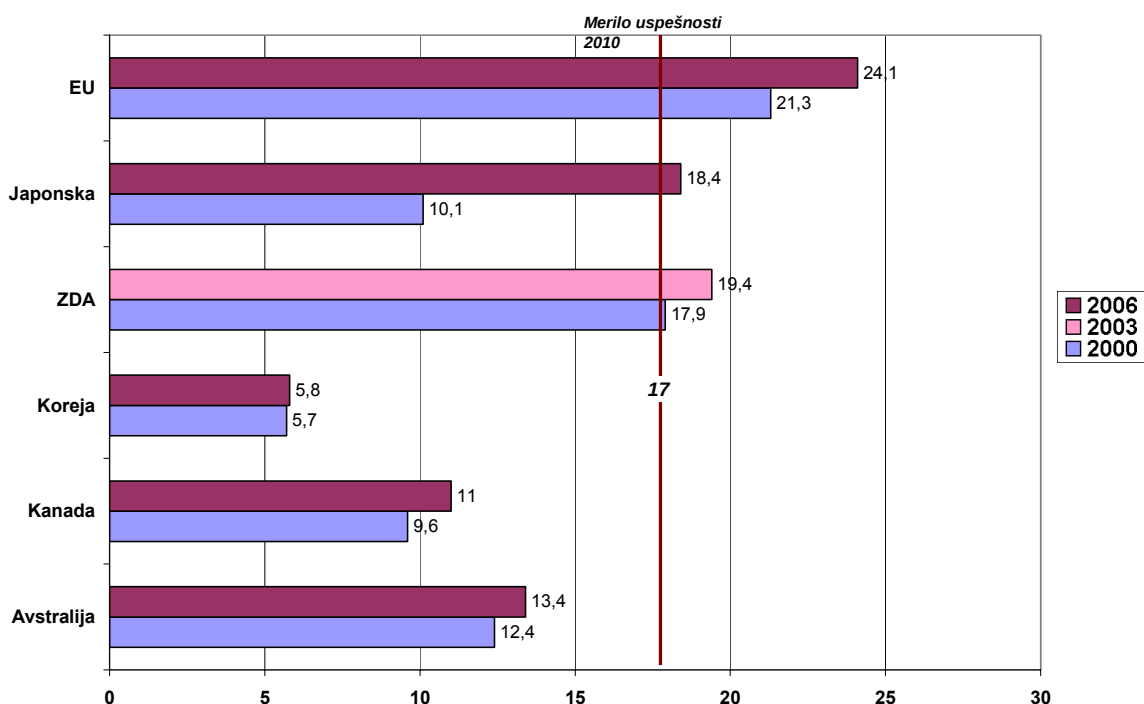
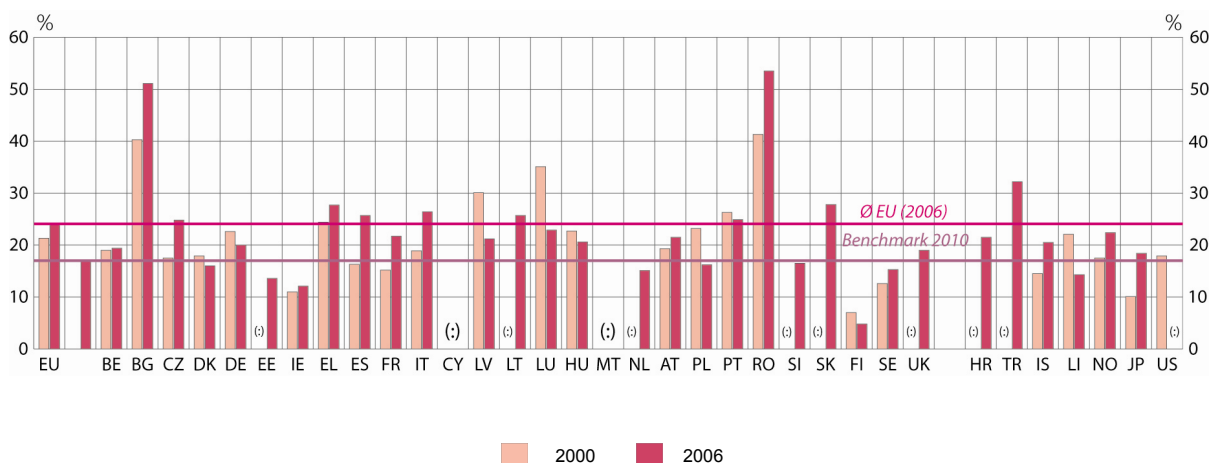

Diagram 3: Posamezniki (v starosti 15 let) s slabim uspehom na lestvici PISA za bralno razumevanje v EU leta 2000 in 2006 (vir podatkov: OECD).

Drugič, mnogi ključni tekmeči EU imajo višji delež posameznikov z visokošolsko izobrazbo. Povprečje EU za posameznike v starosti 25–64 je 23 % v primerjavi s 40 % na Japonskem, 39 % v ZDA, 32 % v Avstraliji in Koreji ter 27 % v Novi Zelandiji.

In končno, čeprav je učinkovitost vlaganja ključnega pomena za EU, mnoge države zunaj Evrope vlagajo veliko več v visoko šolstvo, zlasti iz zasebnih virov. Zasebna

vlaganja (0,23 % BDP v EU) so veliko večja na Japonskem (0,76 %) in v ZDA (1,91 %)⁶.

Te primerjave kažejo, da mora Evropa izboljšati svoje dosežke na teh področjih, če želi uspešno uresničevati svoj namen biti vodilno gospodarstvo in družba znanja na svetu.

3. **DOLGOROČNI STRATEŠKI IZZIVI IN NUJNE PREDNOSTNE NALOGE: ZVIŠANJE RAVNI ZNANJA IN SPRETNOSTI Z VSEŽIVLJENJSKIM UČENJEM**

Na podlagi posvetovanj Komisija predlaga, naj evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju v letih do 2020 obravnava štiri strateške izzive:

- uresničevanje načela **vseživljenjskega učenja in mobilnosti udeležencev**,
- izboljšanje **kakovosti in učinkovitosti** izvajanja in izidov učenja,
- spodbujanje **pravičnosti in aktivnega državljanstva**,
- krepitev **inovativnosti in ustvarjalnosti, vključno s podjetništvom**, na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja.

Te izzive je treba reševati z enotno politiko za vse sisteme kot celoto (šole, visoko šolstvo, poklicno izobraževanje in usposabljanje ter izobraževanje odraslih). Vseživljenjsko učenje je torej temeljno izhodišče za vse omenjene izzive.

Ti strateški izzivi bi morali biti temelj za sodelovanje pri politikah v obdobju 2009–2020, vendar pa je treba uvesti določnejše cilje, ki si zaslužijo prednostno obravnavo v krajših rokih. Poglavja 3.1 do 3.4 v nadaljevanju podrobneje opredeljujejo dolgoročne strateške izzive in predlagajo ustrezne prednostne naloge za prvo obdobje 2009–2010.

3.1. **Strateški izziv: uresničevanje načela vseživljenjskega učenja in mobilnosti udeležencev**

Vseživljenjsko učenje zajema učenje v vseh starostih (od predšolske do obdobja po upokojitvi) in vseh okoljih, vključno s formalnim, neformalnim in priložnostnim učenjem. Države članice so se dogovorile, da bodo do leta 2006 uvedle usklajene in celovite nacionalne strategije vseživljenjskega učenja.

Izvajanje teh strategij je še vedno izziv. Dosežen je bil napredek, kar je posledica evropskega ogrodja kvalifikacij (EQF)⁷, ki je spodbudilo razvojno delo za nacionalna ogrodja kvalifikacij v mnogih državah, vključno z novim poudarkom na učnih izidih (npr. na tem, kar učenec zna, razume in je sposoben storiti, namesto na samem procesu učenja). Z večanjem preglednosti kvalifikacij bo EQF olajšalo mobilnost učencev in delavcev med državami in njihov dostop do vseživljenjskega učenja.

⁶ SEC(2008) 2293, str. 69, 89, 148.

⁷ UL C 111, 6.5.2008, str.1.

Vendar pa je treba še veliko storiti za uvedbo prožnih učnih poti, npr. z boljšo prehodnostjo med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem in visokim šolstvom, odpiranjem univerz za netradicionalne študente ali potrjevanjem neformalnega učenja. Učenje mora biti privlačno in dosegljivo za vse državljane, ne glede na starost, izobrazbo, zaposlitveni ali družbeni položaj. Potrebno je boljše usklajevanje med različnimi sektorji izobraževanja in usposabljanja, institucionalne zaveze (vključno s trajnostnimi modeli financiranja) in partnerstvo z vsemi zainteresiranimi stranmi.

Mobilnost učencev med državami je bistveni element vseživljenjskega učenja ter doseganja zaposljivosti in prilagodljivosti ljudi. Ocene programov EU kažejo, da mobilnost podira ovire med ljudmi in skupinami, zagotavlja večjo otipljivost evropskega državljanstva ter pomaga ljudem, da postanejo bolj prilagodljivi in dovzetni za mobilnost po vstopu na trg dela. Čezmejna mobilnost učencev bi morala postati nekaj običajnega in ne izjema, kot je sedaj. Za doseganje tega bo potrebna nova zaveza vseh udeležencev skupaj s širšim financiranjem.

Prednostne teme, ki jih je treba poudariti v letih 2009–2010

Države članice in Komisija morajo dati prednost doseganju boljšega izvajanja:

- **strategij vseživljenjskega učenja:** dopolnitev procesa izvajanja nacionalnih strategij vseživljenjskega učenja s posebnim poudarkom na potrjevanju neformalnega in priložnostnega učenja in usmerjanja;
- **evropskega ogrodja kvalifikacij:** povezava vseh nacionalnih sistemov kvalifikacij z EQF do leta 2010 in podpora uporabi pristopa na podlagi učnih izidov za standarde in kvalifikacije, ocenjevanje in potrjevanje, prenos kreditnih točk, učne načrte ter zagotavljanje kakovosti.

Države članice in Komisija bi se morale osredotočiti na razvoj sodelovanja pri politiki

- **povečanja mobilnosti v učenju:** sodelovanje zaradi odprave ovir in povečanja možnosti za učno mobilnost v Evropi in po svetu v visokem šolstvu in na drugih ravneh izobraževanja, vključno z novimi cilji in finančnimi instrumenti na evropski in nacionalni ravni⁸.

3.2. Strateški izziv: izboljšanje kakovosti in učinkovitosti izvajanja in izidov učenja

Evropski svet je pogosto poudaril, da so kakovostni sistemi izobraževanja in usposabljanja, ki so učinkoviti in pravični, bistveni za uspešnost Evrope.

Najpomembnejši izziv je zagotoviti usvajanje ključnih kompetenc⁹ za vsakogar ob razvijanju odličnosti, ki bo Evropi omogočila obdržati njeno pomembno vlogo v visokošolskem izobraževanju po svetu. Učni izidi na vseh ravneh morajo biti smiselni za poklicno in zasebno življenje.

⁸ Sklepi Sveta z dne 20./21. 11. 2008 o mobilnosti mladih.

⁹ UL L 394, 30.12.2006, str. 10.

Kakovost učiteljev, vodij usposabljanja in drugih izobraževalcev je najpomembnejši notranji dejavnik v šolah, ki vpliva na uspešnost učencev¹⁰. Ker bo v naslednjih 15 letih treba nadomestiti približno dva milijona starejših učiteljev, mora postati učiteljski poklic bolj privlačna poklicna izbira¹¹.

Zaradi zagotavljanja kakovostnih izidov na trajnostih temeljih je treba obravnavati tudi upravljanje sistemov izobraževanja in usposabljanja. Izobraževalni zavodi in zavodi za usposabljanje morajo dobiti več avtonomije, biti morajo bolj odprti za civilno družbo in podjetja ter biti vključeni v učinkovite sisteme zagotavljanja kakovosti.

Visoka kakovost se doseže samo z učinkovito in trajnostno uporabo virov. Z razvijanjem podatkovne podlage je treba okrepiti dokaze za potrebnost vlaganja v izobraževanje in usposabljanje kot bistvenega dejavnika za gospodarsko rast in socialno vključenost¹².

Prednostne teme, ki jih je treba poudariti v letih 2009–2010

Države članice in Komisija morajo dati prednost doseganju boljšega izvajanja na naslednjih področjih:

- **jeziki:** omogočiti državljanom sporazumevanje v dveh jezikih poleg materinščine, spodbujanje poučevanja jezikov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju in za odrasle udeležence ter zagotavljanje možnosti učenja jezika države gostiteljice za migrante¹³;
- **strokovni razvoj učiteljev in vodij usposabljanja:** poudarek na ključnih elementih začetnega izobraževanja učiteljev ter na povečanju obsega in kakovosti možnosti za stalni strokovni razvoj učiteljev, vodij usposabljanja in delavcev, vključenih v vodstvene dejavnosti in svetovanje;
- **upravljanje in financiranje:** posodabljanje visokega šolstva (vključno s študijskimi programi)¹⁴, uvedba okvira zagotavljanja kakovosti za poklicno izobraževanje in usposabljanje¹⁵ ter razvoj standardov za andragoge; pospeševanje politike in prakse¹⁶ na podlagi podatkov s posebnim poudarkom na dokazovanju potrebnosti trajnostnega javnih in zasebnih vlaganj.

¹⁰ COM(2007) 392.

¹¹ Sklepi Sveta z dne 15. novembra 2007, UL C 300 z dne 12.12.2007, str. 6.

¹² COM(2006) 481.

¹³ COM(2008) 566.

¹⁴ COM(2008) 179.

¹⁵ COM(2006) 208.

¹⁶ SEC(2007) 1098.

Države članice in Komisija bi se morale osredotočiti na razvoj sodelovanja pri politiki na področju

- **osnovnega znanja branja, matematike in naravoslovja:** ustanovitev skupine na visoki ravni za pismenost, ki bo preučila probleme, ki so povzročili slabši uspeh pri branju med učenci v šolah¹⁷ ter pripravila priporočila za izboljšanje ravni pismenosti po vsej EU; okrepitev obstoječega sodelovanja za večji vpis na matematiko in naravoslovje na višjih ravneh izobraževanja in usposabljanja ter okrepitev poučevanja naravoslovja. Države članice bi morale razmisliti o uvedbi nacionalnih akcijskih načrtov za izboljšanje osnovnih znanj, kar velja tudi za področje odraslih.
- **„Nova znanja in spretnosti za nova delovna mesta“:** zagotovitev celovitega vključevanja ocene prihodnjih potreb po spretnostih in znanju ter njihova uskladitev s potrebami trga dela v vse procese načrtovanja izobraževanja in usposabljanja.

3.3. Strateški izziv: spodbujanje pravičnosti in aktivnega državljanstva

Politika izobraževanja in usposabljanja bi morala vsem državljanom ne glede na njihovo starost, spol in družbeno-ekonomski izvor omogočiti vseživljenjsko usvajanje, posodabljanje in razvoj znanja in spretnosti za posamezna delovna mesta ter ključnih kompetenc, potrebnih za pospeševanje nadaljnjega učenja, aktivnega državljanstva in medkulturnega dialoga.

Kljub temu, da je bila pravičnost od vsega začetka glavno vprašanje OMC v izobraževanju in usposabljanju, najpomembnejši izzivi ostajajo. Vsak šesti mladostnik še vedno zapusti šolski sistem samo z obvezno izobrazbo ali celo brez nje. Mnogi učenci iz migrantskih družin so v izobraževanju in usposabljanju manj uspešni od vrstnikov domačinov. Fantje pogosteje prekinejo šolanje in dosegajo slabši uspeh v branju, deklet pa je manj med diplomanti iz matematike, naravoslovja in tehnike. Verjetnost, da se bodo odrasli vključili v permanentno izobraževanje in usposabljanje, je sedemkrat manjša za tiste z nizko izobrazbo kot z visoko. Družbeno-ekonomski izvor udeležencev izobraževanja pomembno vpliva na njihove možnosti za vključitev in uspešno dokončanje izobraževanja in usposabljanja na vseh ravneh¹⁸. To so najpomembnejši izzivi, ki jih je treba obravnavati za spodbujanje socialne vključenosti in premagovanje zastojev pri zagotavljanju delovne sile.

Prikrajšanost v izobraževanju je mogoče odpraviti s kakovostno predšolsko vzgojo in izobraževanjem ter usmerjeno pomočjo, ki ju je treba združiti s pravilno vodenim vključevanjem v prevladujoči model izobraževanja in usposabljanja.

Izobraževanje mora spodbujati medkulturne spretnosti, demokratične vrednote, spoštovanje temeljnih pravic in boj proti diskriminaciji ter vse mlade usposobiti za pozitivne odnose z vrstniki iz različnih okolij.

¹⁷ SEC(2008) 2293.

¹⁸ SEC(2008) 2293.

Prednostne teme, ki jih je treba poudariti v letih 2009–2010

Države članice in Komisija morajo dati prednost doseganju boljših rezultatov na področju:

- **zgodnjega opuščanja šolanja:** krepitev preventivnih pristopov, razvijanje tesnejšega sodelovanja med splošnimi in poklicnimi sektorji ter odstranjevanje ovir za vrnitev osipnikov v izobraževanje in usposabljanje.

Države članice in Komisija bi se morale osredotočiti na razvoj sodelovanja pri politiki na področju

- **predšolskega izobraževanja:** spodbujanje splošnega pravičnega dostopa in krepitev zagotavljanja kakovosti izvajanja ter podpora učiteljem;
- **migranti:** razvoj vzajemnega učenja na podlagi najboljših praks za izobraževanje otrok iz migrantskih družin¹⁹;
- **učenci s posebnimi potrebami:** spodbujanje posamezniku prilagojenega učenja s pravočasno podporo in dobro usklajeno pomočjo; združevanje storitev v prevladujočem modelu šolanja in zagotavljanje poti do nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja.

3.4. Strateški izziv: krepitev inovativnosti in ustvarjalnosti, vključno s podjetništvom, na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja

Inovativnost in ustvarjalnost sta ključna dejavnika pri razvoju podjetij in bistvena za sposobnost Evrope za spoprijemanje z izzivi mednarodne konkurence in trajnostnega razvoja.

Prvi izziv je zagotoviti, da bodo vsi državljani lahko usvojili prečne ključne kompetence, kot je učenje učenja in sposobnost za sporazumevanje, samoiniciativnost in podjetnost, digitalna pismenost (vključno z medijsko pismenostjo²⁰), kulturna zavest in izražanje²¹. Te kompetence in uporaba novih tehnologij – države članice bi si morale prizadevati, da bodo do leta 2010 vse šole imele na voljo hitri internet²² – se morajo odražati v učnih načrtih, didaktiki in kvalifikacijah. Okrepljeno sodelovanje med univerzami in podjetji bo spodbujalo podjetniško mentaliteto pri študentih in raziskovalcih.

Drugi izziv je zagotoviti celovito delovanje trikotnika znanja, ki povezuje izobraževanje, raziskave in inovacije. Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo lahko navdihne in zažene spremembe, da se doseže odličnost v poučevanju in raziskavah, zlasti s spodbujanjem multidisciplinarnosti, partnerstev med izobraževalnimi zavodi in podjetji. Partnerstvo med podjetniško sfero ter različnimi ravni in sektorji izobraževanja, usposabljanja in raziskav lahko pripomore k boljši

¹⁹ COM(2008) 423.

²⁰ COM(2007) 833.

²¹ UL L 394, 30.12.2006, str. 10.

²² Sklepi Evropskega sveta iz marca 2008, odstavek 7. Glej tudi SEC(2008) 2629 in COM(2007) 833 o medijski pismenosti.

osredotočenosti na kvalifikacije in kompetence, potrebne na trgu dela, ter na pospeševanje inovativnosti in podjetništva v vseh oblikah učenja. Oblikovanje evropskega raziskovalnega prostora in grozdov odličnosti bi moralo olajšati mnoga izmed teh partnerstev.

Evropsko leto ustvarjalnosti in inovativnosti 2009 bo pomagalo pri obravnavanju nekaterih ključnih izzivov. Pri razvoju sodelovanja pri politikah je treba na ravni EU in skupaj z ustreznimi mednarodnimi organizacijami spodbujati raziskave, analizo in izmenjavo idej o načinih merjenja ustvarjalnih in inovativnih spretnosti.

Prednostne teme, ki jih je treba poudariti v letih 2009–2010

Države članice in Komisija morajo dati prednost doseganju boljšega izvajanja:

- **prečnih ključnih kompetenc:** popolno vključevanje prečnih ključnih kompetenc v učne načrte, ocenjevanje in kvalifikacije²³.

Države članice in Komisija bi se morale osredotočiti na razvoj sodelovanja pri politiki na področju:

- **inovacijam naklonjenih institucij:** spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti z razvijanjem posebnih metod učenja in poučevanja (vključno z uporabo novih orodij IKT in izobraževanjem učiteljev);
- **partnerstvo:** razvijanje partnerstev med izvajalci izobraževanja in usposabljanja ter podjetji, raziskovalnimi zavodi, kulturnimi ustanovami in ustvarjalnimi panogami.

4. BOLJŠE DELOVNE METODE ZA ODPRTO METODO KOORDINACIJE V PRIHODNOSTI

Uspeh odprte metode koordinacije v izobraževanju in usposabljanju je odvisen od politične zaveze in njene sposobnosti, da podpre in resnično vpliva na nacionalne reforme. Sodelovanje pri politiki bi moralo biti ustrezno in konkretno, dati bi moralo opazne rezultate ter vključevati zainteresirane strani in snovalce politike, tudi tiste v političnem vrhu. Za to je ključno merjenje napredka pri doseganju dogovorjenih ciljev.

4.1. Upravljanje in partnerstvo

Za vseživljenjskost učenja je potrebno usklajevanje in določanje prednostnih nalog v različnih sektorjih izobraževanja in usposabljanja. Posebni programi politike so bili pripravljeni za šole²⁴, poklicno izobraževanje in usposabljanje²⁵, visoko šolstvo²⁶ ter

²³ UL L 394, 30.12.2006, str. 10.

²⁴ COM(2008) 425.

²⁵ Sklepi Sveta o prihodnjih prednostnih nalogah za okrepljeno evropsko sodelovanje na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja (PIU) z dne 20.–21. novembra 2008.

²⁶ COM(2006) 208 in medvladni bolonjski proces.

izobraževanje odraslih²⁷. Izmenjave na področju politike in njeno izvajanje v vseh sektorjih morajo prispevati k splošnim strateškim prednostnim nalogam.

Zato je treba okrepiti vlogo obstoječe neformalne skupine visokih uradnikov za politiko izobraževanja in usposabljanja, da bi lahko imela strateško vlogo pri usmerjanju odprte metode koordinacije z opredeljevanjem prednostnih nalog in spremljanjem napredka pri delu v vseh sektorjih, pripravo dokumentov za politične razprave na Svetu za izobraževanje, ki bodo na primer temeljili na vzajemnem učenju ali pregledih, ter z zagotavljanjem, da bo sodelovanje pri politikah izobraževanja in usposabljanja ustrezno upoštevano v širšem lizbonskem procesu in nacionalnih politikah.

Prednost bi bilo treba dati tudi večjemu vključevanju zainteresiranih strani, socialnih partnerjev in civilne družbe, ki lahko veliko prispevajo k političnemu dialogu in izvajanju. Komisija bo organizirala vsakoletni forum z organizacijami zainteresiranih strani, ustrezne zainteresirane strani pa bodo sistematično vključene v dejavnosti vzajemnega učenja.

4.2. Skupno učenje, prenos inovacij in razvoj politik

Skupno učenje je osrednji element odprte metode koordinacije v izobraževanju in usposabljanju. Zagotavlja vhodne podatke za evropske politične pobude in podporo za razvoj nacionalne politike. Poleg tega je pomembno sredstvo za razširjanje in uporabo evropskih orodij in instrumentov, kot so evropsko ogrodje kvalifikacij²⁸ ali priporočila o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje²⁹.

Cilj za prihodnost bi moral biti krepitev vzajemnega učenja, da se zagotovi, da bo v celoti odražalo prej opredeljene prednostne izzive ter povečalo svoj vpliv na politični ravni. Dejavnosti morajo temeljiti na jasnih opredelitvah nalog, terminskih načrtih in načrtovanih izidih (npr. priporočila glede politike ali priročniki, kompendiji primerov najboljše prakse). Cilj mora biti dovolj prožen, da se bo lahko spreminjal in prilagajal pojavljajočim se vprašanjem in razvijajočim se političnim temam. Treba bi bilo razviti tekoči program vzajemnega učenja in pregledov na podlagi razvijajočih se prioritet politike in najprej začeti s prioritetami, opredeljenimi za obdobje 2009–2010.

Poleg tega se bodo uporabljali tudi naslednji instrumenti:

- Program vseživljenjskega učenja³⁰ bo podpiral razvoj, preizkušanje, prenos in izvajanje novih pristopov in inovacij.
- Agencije, kot sta CEDEFOP in Evropska ustanova za usposabljanje, mreže, kot je Eurydice, skupine strokovnjakov³¹ ter sodelovanje z ustreznimi mednarodnimi organizacijami bodo podpirali raziskave in analize.

²⁷ COM(2006) 614; COM(2007) 558.

²⁸ UL C 111, 6.5.2008, str. 1.

²⁹ UL L 394, 30.12.2006, str. 10.

³⁰ UL L 327, 24.11.2006, str. 45.

³¹ Te vključujejo Center za raziskave o izobraževanju in vseživljenjskem učenju (Centre for Research on Education and Lifelong Learning - CRELL), Inštitut za tehnološke študije prihodnosti (Institute for

- Politični dialog z različnimi zunanjimi partnerskimi državami lahko zagotovi širši primerjalni okvir in sveže zamisli. Treba bi ga bilo okrepiti in bolje povezati z odprto metodo koordinacije.

4.3. Boljše poročanje o napredku in prepoznavnost

Komisija in Svet sedaj vsaki dve leti na podlagi nacionalnih poročil držav članic, ki prikažejo svoje politične ukrepe za obravnavo splošnih ciljev odprte metode koordinacije, pripravita skupno poročilo o napredku. Prihodnja poročila bi se morala bolj podrobno osredotočiti na nekatere posebne prednostne naloge. Zato se predlaga, da bi bila osrednja tema naslednjega poročila o napredku, ki ga je treba pripraviti za leto 2010, ena ali več nujnih prednostnih nalog iz točke 3. Skupna poročila bi bilo treba še okrepiti z vključitvijo ocen položaja v posameznih državah, kar bi dalo podlago za oceno elementov o izobraževanju, usposabljanju in kvalifikacijah v nacionalnem programu reform za uresničevanje ciljev lizbonske strategije. Zaenkrat ni predlagana nobena sprememba glede obdobja poročanja, torej vsaki dve leti.

Na evropski, nacionalni in regionalni ravni je treba vložiti dodatne napore v izboljšanje poznavanja podpore in možnosti, ki jih zagotavlja odprta metoda koordinacije v izobraževanju in usposabljanju, zlasti v zvezi s prednostnimi nalogami in rezultati. Spletna stran bo prikazovala informacije o političnih pobudah in konkretnih primerih najboljše prakse, opredeljenih v okviru odprte metode koordinacije.

4.4. Kazalniki in merila uspešnosti

Obstoječih pet meril uspešnosti

Kazalniki in merila uspešnosti, razviti v okviru delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010, so se pokazali kot koristni pri spremljanju in poročanju o napredku na evropski ravni ter za usmerjanje pri ugotavljanju izzivov. Tri od teh petih meril uspešnosti (za osebe, ki zgodaj zapustijo šolanje, o doseženi (višji) srednješolski izobrazbi ter vključenosti odraslih v vseživljenjsko učenje) so del integriranih smernic za rast in delovna mesta.

Kot je prikazano v točki 2.1, je bil napredek pri doseganju petih meril uspešnosti, določenih za leto 2010, premajhen. Zato je pomembno povečati prizadevanja za boljši uspeh na teh področjih. Države članice bi torej morale sprejeti nacionalne cilje na področjih, na katerih je bil dosežen dogovor o evropskih merilih uspešnosti.

Posodobitev meril uspešnosti po letu 2010

Za obdobje do leta 2020 bi morala sodelovanje pri politikah podpirati merila uspešnosti, ki popolnoma odražajo opredeljene dolgoročne strateške izzive ter ključni vidik programa Nova znanja in spretnosti za nova delovna mesta, tj. potrebo po izpopolnitvi znanja in spretnosti ter izboljšanju zaposljivosti pri celotnem prebivalstvu. Prihodnja merila uspešnosti za izobraževanje in usposabljanje bi morala biti dovolj prožna, da bi lahko upoštevala cilje in kazalnike, ki se bodo

uporabljali v strategiji EU za rast in delovna mesta po letu 2010 - lizbonski proces po letu 2010. Na podlagi tega se predlaga, naj Komisija in države članice izpopolnijo izkušnje z obstoječimi merili uspešnosti in proučijo nov sklop meril uspešnosti v skladu z naslednjim:

- pregled in po potrebi posodobitev obstoječih meril uspešnosti, npr. možna razširitev merila uspešnosti za osebe s slabim znanjem branja tako, da bi bila vključena tudi matematika in naravoslovje;
- vključitev okvirnih ciljev v merila uspešnosti, ki jih je določil barcelonski Evropski svet leta 2002 (npr. o vključenosti v predšolsko izobraževanje ter o možnostih za zgodnje učenje jezika);
- uvedba meril uspešnosti na podlagi tem, ki so se pojavile po začetku sodelovanja ali ki odražajo nove politične prioritete, npr. glede doseganja izobrazbe na terciarni stopnji; učna mobilnost;
- začetek razvojnega dela za oblikovanje novih kazalnikov v zvezi s povezavo med doseženo izobrazbo in zaposljivostjo ter izobraževanjem za inovativnost in ustvarjalnost, vključno s podjetništvom.

Komisija torej državam članicam predlaga razpravo na podlagi naslednjih mogočih meril uspešnosti za prihodnjo odprto metodo koordinacije:

4.4.1. *Uresničevanje načela vseživljenjskega učenja in mobilnosti*

- *Udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju:* sedanje merilo uspešnosti predvideva, da bo udeležba odraslih (starih od 25 do 64 let) v vseživljenjskem učenju znašala 12,5 %. Čeprav je bil po letu 2002 dosežen sprejemljiv napredek pri doseganju tega merila uspešnosti (pri sedanjem razvoju bo merilo verjetno doseženo približno leta 2017), pa ostajajo rezultati neenotni in se razlikujejo med državami članicami. Glede na tehnološki in demografski razvoj ter neizbežen vpliv sedanjega gospodarskega padca na delovna mesta je izpopolnjevanje in posodabljanje znanja in spretnosti odraslih še bolj nujno. Zato Komisija predlaga zvišanje vrednosti tega merila uspešnosti na 15 % odraslih v vseživljenjskem učenju. Pomembno je tudi, da države članice zmanjšajo neravnovesje v udeležbi manj in bolj izobraženih odraslih v vseživljenjskem učenju. Pozvati bi jih bilo treba, naj za to določijo nacionalne cilje.
- *Mobilnost:* treba bi bilo razviti novo merilo uspešnosti na podlagi sklepov Sveta za izobraževanje in mladino iz novembra 2008, v katerih so predlagani cilji za mobilnost študentov, učencev, dijakov in vajencev ter učiteljev in vodij usposabljanja.

4.4.2. *Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti izvajanja in učnih izidov*

- *Posamezniki s slabimi rezultati pri osnovnih spretnostih:* Na podlagi spomladanskega Evropskega Sveta leta 2008, ki je pozval države članice k izvajanju konkretnih ukrepov za reševanje tega problema, Komisija kot merilo uspešnosti predlaga delež petnajstletnikov s slabimi rezultati pri osnovnih spretnostih (branje, matematika in naravoslovje), ki bo v povprečju nižji od 15 %,

in posvečanje posebne pozornosti zmanjšanju razlik med spoloma. Cilj je razširiti področje dosedanjega merila uspešnosti, ki vključuje samo znanje branja, brez zvišanja praga.

- *Jeziki:* Komisija predlaga novo merilo uspešnosti, v skladu s katerim bi se moralo vsaj 80 % učencev v nižjem srednješolskem izobraževanju učiti vsaj dva tuja jezika. S tem predlogom bi si prizadevali uresničiti zahtevo barcelonskega Evropskega sveta, da je treba zagotoviti učenje dveh tujih jezikov od zgodnjega otroštva. V zadnjem času je učenje jezikov v zgodnjem otroštvu hitro naraščalo. Leta 2000 je bilo zgodnje učenje dveh tujih jezikov zagotovljeno za 40 % učencev, do leta 2006 (po najnovejših razpoložljivih številkah) pa se je ta odstotek dvignil na 52 %. Cilj je nadaljnje spodbujanje tega pozitivnega procesa.
- *Vlaganja v visoko šolstvo:* Komisija predlaga novo merilo uspešnosti, v skladu s katerim bi morala javna in zasebna vlaganja v posodobljeno visoko šolstvo znašati vsaj 2 % BDP³². To bi odražalo politične razprave o posodobitvi visokega šolstva po srečanju na vrhu v Hampton Courtu leta 2005 in bi poskušalo približati stopnjo vlaganj v visokem šolstvu (zdaj 1,3 % BDP iz javnih in zasebnih virov) stopnjam najpomembnejših tekmecev, kot so ZDA in Japonska, katerih vlaganja (javna in zasebna) znašajo 2,45 % in 1,85 %.
- *Diplome v terciarnem izobraževanju:* Komisija predlaga novo merilo uspešnosti, v skladu s katerim bi moral znašati delež oseb v starosti 30–34 let z visokošolsko izobrazbo vsaj 45 %. Ta predlog odraža sedanje pozitivno gibanje deleža oseb v starosti 30–34 let z visokošolsko izobrazbo, poleg tega pa bi tako kot prejšnje merilo poskušal spodbujati politike za približanje uspeha EU (zdaj 30 %) stopnjam najpomembnejših tekmecev, kot so ZDA in Japonska (v katerih znašata stopnji udeležbe najbližje primerljive starostne skupine oseb v starosti 25–34 let 39 % in 54 %). Obstoječe merilo uspešnosti glede števila diplomantov iz matematike, naravoslovja in tehnike je bilo doseženo in bi ga lahko opustili, vendar pa bi bilo treba še naprej spremljati razlike med spoloma v teh študijskih smereh.
- *Zaposljivost:* Komisija predlaga proučitev razvoja novega merila uspešnosti, povezanega z udeležbo oseb z različno stopnjo izobrazbe na trgu dela. Uspeh na trgu dela je tesno povezan s stopnjo posameznikove izobrazbe in bo še bolj v prihodnosti, kot je pojasnjeno v sporočilu Komisije „Nova znanja in spretnosti za nova delovna mesta“. Cilj tega bi bil krepitev prispevka sistemov izobraževanja in usposabljanja k lizbonski agendi.

4.4.3. Spodbujanje pravičnosti in aktivnega državljanstva

- *Predšolsko izobraževanje:* Komisija predlaga novo merilo uspešnosti, v skladu s katerim bi moralo biti vsaj 90 % otrok vključenih v predšolsko vzgojo (štiriletniki). Povprečna stopnja udeležbe v EU se že približuje 90 %, vendar pa ta nasploh visoka raven udeležbe skriva velike razlike v nacionalnih dosežkih. S tem predlogom bi si prizadevali podpreti napredek pri uresničevanju zahteve

³²

COM(2005) 152.

barcelonskega Evropskega sveta, da je treba zagotoviti otroško varstvo za 90 % otrok.

- *Zgodnje opuščanje šolanja:* Komisija predlaga, da se ohrani nespremenjeno obstoječe merilo uspešnosti, v skladu s katerim delež populacije v starosti 18–24 let, ki ima končano samo nižjo srednjo šolo in ni vključena v izobraževanje in usposabljanje, ne bi smel znašati več kot 10 %. Predlog, naj merilo uspešnosti ostane nespremenjeno, kaže, da je bil napredek pri njegovem doseganju po njegovem sprejetju leta 2002 počasen. Komisija si želi večjo usmerjenost v izvajanje politik zaradi doseganja resničnega napredka pri tem merilu. Zaradi te potrebe po osredotočanju na izvajanje bi se lahko opustilo merilo uspešnosti glede dokončane višje srednje šole, ki je s tem tesno povezano.

4.4.4. *Krepitev inovativnosti in ustvarjalnosti, vključno s podjetništvom, na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja*

- *Inovativnost in ustvarjalnost:* Komisija predlaga razvoj kazalnikov. Poleg tega predlaga, da bi skupaj z državami članicami proučila uresničljivost razvoja merila uspešnosti za obravnavo načina, na katerega izobraževalni sistemi spodbujajo inovativnost in ustvarjalnost, vključno s podjetništvom. Izmenjave, ki naj bi potekale leta 2009 v evropskem letu ustvarjalnosti in inovativnosti, naj bi pomagale pri razmisleku o tem povsem novem področju izmenjave politik.

5. SKLEPNE UGOTOVITVE

Politika izobraževanja in usposabljanja ostaja odločilna za doseganje rasti in odpiranje novih delovnih mest, socialno vključenost ter aktivno državljanstvo, vendar pa se še naprej srečuje s pomembnimi izzivi. Napredek pri ključnih vprašanjih v zvezi z izobraževanjem, kot sta pismenost in zgodnje opuščanje šolanja, je počasnejši od pričakovanega. Trenutna osredotočenost na ekonomsko krizo ne sme odvrniti pozornosti od opredeljevanja dolgoročnih strateških politik za izobraževanje in usposabljanje. Kot poudarja to sporočilo, mora Evropa obravnavati številne pomanjkljivosti v izobraževanju, če se želi izogniti zaostajanju na globalni ravni. Zaradi tega je potreba po učinkoviti odprti metodi koordinacije, ki podpira izboljšanje politik izobraževanja in usposabljanja, danes večja kot kdaj koli.

Komisija poziva Svet, naj podpre ta predlagani okvir za prihodnje evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju, sklop dolgoročnih strateških izzivov do leta 2020, prednostna vprašanja za obdobje 2009–2010 ter predlagane izboljšane delovne metode.

Okvir bi bilo treba pregledati in ga po potrebi prilagoditi glede na sklep o strategiji EU za rast in delovna mesta po letu 2010.